

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in valja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hoče sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravištvu „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopušča do odpovedi. — Deležniki „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravištvu Koroška cesta šte. 5, vprejema naročnine, inšerate in reklamacije. — Za inšerate se plačuje od enostopne petivrtne za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inšerate se sprejemajo do srede zjutraj. — Nezaprite reklamacije se poštnina proste.

Kmetom v pozdrav!

Prihodnji ponedeljek dne 21. t. m. se zberejo v Mariboru kmetje Slovenskega Štajerja, da si ustanovijo svojo stanovsko-politično organizacijo „Slovensko kmečko zvezo.“ Velevažen dan bo to, ne samo za spodnještajerski kmečki stan, ampak sploh za naše politično življenje v bodočnosti.

Do zadnjega časa so se brigali naši politiki večinoma le za uradniška in jezikovna vprašanja. Da se da pravica našemu jeziku v uradu in šoli, da se postavljajo povsod le Slovenci kot uradniki, bila je glavna in edina briga naše politične javnosti. Ta dvojna skrb za uradnike in jezik spada sicer tudi v naš program, toda razmere sedanjega časa in dogodki pri drugih narodih in po tujih državah nam kažejo, da mora dandanes stati v ospredju vsake narodne politike tudi skrb za gospodarski razvoj in napredek kmečkega stanu. In v čast si štejemo, da so ravno sodelovalci in prijatelji našega lista največ pripomogli, da se je začelo pri nas globoko in čvrsteje zanimanje za kmečka vprašanja in da so bili oni tudi glavni činitelji pri ustanovitvi „Slovenske kmečke zveze.“

Kmečka misel, kmečka zavednost se je hitro širila po našem Štajerju in kmetje z veseljem pozdravljajo od vseh strani novo organizacijo, v kateri bodo njihove kmečke zahteve našle najkrepkejši naglas.

Seveda se silijo k novi kmečki zvezi sedaj tudi ljudje, ki dosihdob niso imeli nobenega smisla za kmečka vprašanja in kateri bi radi s svojo navzočnostjo v novi organizaciji samo dosegli, da bi se kmečka zveza ne razvijala, kakor ji je treba. Zato je tudi nova liberalna „Narodna stranka“ izdala geslo, naskočiti ustvarjajočo se kmečko organizacijo ter ji odkazati le omejeni krog kake podružnice kmetijske družbe. „Narodna stranka“ s tem dokazuje, da se ona sama ni postavila na pravo stališče in da ji ni bil prvi namen posvetiti svoje delo kmečkemu stanu.

Toda skritim sovražnikom kmečke organizacije se ne bo posrečil njihov namen. Spodnještajerski slovenski kmetje odklanjajo neodkrit in nepopoln program liberalne stranke na Štajerskem ter si bodo

tudi brez njih, in če treba, tudi proti njim ustvarili svojo zvezo, ki bo pred vsem kmečka, a ne bo pozabila tudi na verski in narodni program spodnještajerskih Slovencev.

Kakor so si že dolgo vrsto let želeli naši kmetje, to bodo sedaj našli v Kmečki zvezi: društvo, ki bo si stavilo za glavno nalogo, zahteve kmečkega stanu spraviti v naše politično ospredje.

Slovenski kmetje! Sprejmite torej sedaj Slovensko kmečko zvezo kot svojo voditeljico v vseh javnih stanovskih vprašanjih! Oklenite se je, ne gujte jo in pridobivajte ji udov in podpornikov.

Vrlim kmetom, ki se bodo zbrali dne 21. t. m. na ustanovnem zboru Slovenske kmečke zveze, pa naš iskreni pozdrav! Prva širja kmečka organizacija na Slovenskem, naj živi!

Spodnještajerska kmečka organizacija.

Piše Martin Cerjak, ekonom v Rajhenburgu.

II.

V drugi vrsti pričeti nam je takoj z reorganizacijo (preosnovo) celega dosedanjega gospodarstva, celega dosedanjega gospodarskega sistema ali načina.

Če pregledujemo večino naših kmetij, vidimo, da se obdelovanje naših posestev — in sploh celo gospodarstvo — vrši po ravno istem načinu, po ravno isti poti, kakor recimo pred 50 leti. A vendar so se razmere zdatno spremenile!

Na parcelah, kjer je že ded in praded pridelke za živež in prodajo prideloval, prideluje jih dandanes njegov vnuk dosledno v tem razmerju, po stopinjah svojih nekdanjih prednikov. V tem oziru se v redkih slučajih upošteva spreminjajoče razmerje cen naših pridelkov. — Razmerje med njivami in travniki, kakor je bilo mogoče pred 100 leti na kakem posestvu, seveda Bog ne da, če bi se kaj spremenilo! — In vendar se prodaja pšenica danes po 7—8 gld. met. stot, medtem ko se je prej prodajala po 14—20 gld. A nasprotno so se poljski delavci — in pri poljskih opravilih se potrebuje ravno največ delavskih moči — trikrat podražili. Cena goveje živine in svinjam se je temu nasprotno v primeri s cenami pred petdeset leti danes ravno podvojila.

In mi kljub slabim žitnim cenam, kljub pomanjkanju poljskih delavcev in draginji teh, se še vedno po nepotrednem in mnogokrat v svojo lastno škodo ukvarjamo v toliki meri s poljedelstvom, misleč, da ne smemo par repov v hlevu več rediti kakor je imel naš praded navado.

Ne trdim, če bi bile dandanes razmere iste, kakor so bile v prejšnjih časih, da ne bi mogli kmetje izhajati, nasprotno, mislim da bi bolj izhajali, kakor so v prejšnjih časih. Toda potrebščine so danes večje, mi smo torej prisiljeni uravnati naše gospodarstvo primerno novodobnim razmeram, drugače se sploh ne smemo čuditi, če nazadujemo.

Tarnamo, da na naših poljih vedno manj pridelujemo! Seveda, danes ni pri hiši toliko cenih delavskih moči, kakor nekdaj — se torej vsa opravila ne morejo tako vestno in o pravem času opravljati kakor nekdaj — nasledek torej: manjši pridelek in povrh zelo drag; razun tega nam še pa vedno potrebne gnoja primanjkuje.

Učimo se od obrtnikov! Trgovec danes tudi nima mogoče kake stvari v zalogi — vsaj iste kakovosti ne — med tem ko je imel pred leti cele kupe. Pa vprašajte ga, zakaj se ne peča več s tem. Odgovor: „Danes se po tem blagu malo vprašuje.“ Obrtniki, rokodelci in drugi prozvajalni stanovi vedno tuhtajo, kako svoj blagovni promet, oziroma produkcijo svojih izdelkov, bolj primerno razmeram sedanjega časa urediti, le za kmeta bi pa naj bilo dobro, vedno po starem kopitu gospodariti.

Celi razvoj kmetijstva i spreminjajoče cene našim pridelkom bosta treba skrbno zasledovati, potem nam ne bode težko, priti do zaključka, kako naše gospodarstvo urediti, da nam bode res dobiček donášalo.

Nikar mi spodnještajerski kmetje ne vpijmo radi slabih žitnih cen. To še ni največje zlo. Mi sploh ne moremo pri našem pridelovanju in pri naših razmerah konkurirati (tekmovali) z velikim veleposestniki in žitnimi magnati po Ogrskem in po Slavoniji, z mogočnimi farmerji po Ameriki in drugod, kjer se pridelovanje žita vrši na velikanskih parcelah — mnogokrat po 1000 oralov in več skupaj — z novodobnimi različnimi parnimi stroji in drugimi modernimi pripravami. Oni postavijo različna žita na naš trg — da celo iz daljne Amerike — ceneje nego nas pridelovanje stane. Mnogokrat pride spodnještajerski kmet v položaj, da mora žito kupiti v slabih letih; tudi poljski delavci bi se podražili vsled višjih žitnih cen, kajti oni se morajo prištevati med konsumente. Seveda govorim tukaj v ožjem pomenu, edino kar se tiče Spodnje Štajerske.

LISTEK.

Zobje in njihove bolezni.

V bralnem društvu v Studencih govoril prof. dr. L. Poljanec.

Zobna ščetka ne sme biti pretrda, da ne rani zobine ali dlesen, ne sme pa tudi biti pregosta, ker se drugače nesnaga le težko spravi iz nje. Dobro je, če se namoči ščetka v kakem zobnem prašku ali past. V trgovinah vam ponujajo vse polno takih praškov in past, da si človek skoro ne more več pomniti njihovih imen, kalodont itd., toda vse imajo eno skupno slabo lastnost, da so predragi. Dalje praški ne smejo imeti oleja ali plovca (plovec je lahek, publičav kamen, ki z njim mizarji gladijo in lešči les) v sebi, ker so te snovi pretrde in obrusijo prehitro sklenino, najboljše in tudi ne predrag je izprani kredni prašek.

Naši kmetje nimajo ne ščetk, ne zobnih praškov, a vendar se jim dostikrat svetijo zdravi zobje kakor sneg, pač pa imajo pri hiši črn trdi kruh, dostikrat ovsenjak, ki iz njega gleda polno res.

Ko kmetje žulijo svoj trdi kruh, si očistijo z njim zobe boljše, ko mi meščani z vsemi ščetkami in praški.

IV. V ustih se nahajajo poleg jedilnih ostankov tudi kali gnilobnih bakterij in plesnivcev, to je premajhnih rastlinic, ki povzročajo gnitje. Te gnilobne kali prihajajo v usta z jedmi ali s prahom, ki ga vdihavamo.

Kakor smo čuli prej, izmočijo kisline zobem apnene soli, da ostane le klejevina; te klejevine se lotijo gnilobne bakterije in plesnivci, da začne gniti.

Nagnito gnezdo raste v zobu, načenja polagoma vso zobovino in pride naposled do zobove klice in njegove čutnice ali živca: takrat začne človeka boleti njegov zob.

Poleg drugih že popisanih pripomočkov, s kojimi čistimo in snažimo zobe, moramo imeti še take, da umorimo z njimi gnilobne bakterije in plesnivce in razkužimo usta.

Takih ustnih vod je mnogo, po časnikih jih silno hvalijo in priporočajo, zato so pa tudi tako zelo drage. Mi se hočemo rajše držati navadnih pripomočkov, ki so dobri ravno tako in še ceni n. pr. boraks, soda (kisli natrijev karbonat), kalijev permanganat in alkohol ali vinski cvet.

Plesnivci trpinčijo posebno majhne otroke, ko še sesajo mleko; saj veste, da se jim napravijo v ustih takozvane gobice. Taka usta rahlo otiraš z gobico ali cunjico, ki si jo namočil v boraksovo raztopino, tudi cizek polagaš, ako ga ne potrebuješ, vedno vanjo, da se očisti in razkuži. Raztopina sode v vodi je ravno tako dobra; ne mislim pa tukaj navadne sode, s katero snažimo tla in perilo, temveč kisli natrijev karbonat, ki ga vzamemo, ako imamo pokvarjen želodec ter se nas poloti zgaga ali gorečica.

Dober in neškodljiv pripomoček je kalijev permanganat, za 10 vinarjev ga dobimo v lekarni toliko, da izhajamo vse leto. Kalijev permanganat dobimo v temnordečih zrncih, ki se raztapljajo v vodi z vijoličasto barvo; vendar raztopina ne sme biti temnovijoličaste barve, temveč rdeča, drugače je premočna in razje v ustih sluznico, to je mehko kožo. Najboljše je, da raztopimo ves kalijev permanganat v mali steklenici in iz te steklenice prilivamo kozarec vode vsakokrat 1—3 kaplice.

Tudi alkohol vpliva dobro, tej tekočini pravimo tudi vinski cvet ali žganje. V kozarec vode nalijemo 20—30 kapljic žganja in izperemo s to mešanico usta. No če kdo nazadnje požre zjutraj na tešče požirek žganja, to ustom in zobem ne škodi, narobe; treba bi pa bilo, da se požirek žganja malo povalja po ustih, da pride v vse kote in luknjice in jih razkuži.

Navadno delajo žganjepivec drugače: nastavi kozareček, zameži, in že je vse v želodecu. Samo po jeziku in po grlu ga je popraskalo malo, zobje, nebo in koti v ustih pa niso čutili ničesar.

Ko smo si očistili usta s kako zobno vodo, izplaknemo jih še s čisto vodo, da ne ostane v njih nikak duh in okus.

Tako ravna tisti ljudje, ki hočejo imeti zdrave zobe, ne pa opravka z zobozdravniki. Posebno prosim vas zakonske moše, ki imate doma otroke, da gledate na njihove zobe. Pri priliki se kupi otroku zobova ščetka (saj ni treba kaj posebno dragega), malo zobnega prahu in kalijevega permanganata; izprva se drži kisle in kremži, ko si mora po vsaki jedi čistiti zobe, s časom se pa privadi tako, da mu je čiščenja zob naravnost potreba.

Kaj pa je storiti z nagnitim zobmi, kako se jih spozna? Nagniti zob je zelo občutljiv, deni prav mrzle vode v usta in začne te boleti.

Prav gotovo znamenje nagnitega zoba je, da se ponavljajo hude bolečine pri vsaki priliki, da ne veš več, kaj bi počel, kaj opustil. Tu ne pomaga nič, tu je treba iti k zobozdravniku, ako sta človeku mari zob in zdravje.

Kedar je nagnito gnezdo še majhno, zdravnik izdolbi in izvrti z dletcem vso bolno zobovino in jo zalije s kakim mašilom ali plombo. Sedaj navadna

Vsled našega ugodnega podnebja in z ozirom na naša po večini ugodna tla imamo mi druge pripomočke, si naše gmočno stanje zboljšati.

Z ozirom na zgorajšnja razmatrivanja spreminimo sposobna polja, kar jih imamo odveč, v stalne travnike, oziroma pečajmo se bolj s pridelovanjem krmskih rastlin. S tem sporedno pomnožimo našo govedorejo. Pri tem se nam ob enem opravi stroški zdatno znižajo, kajti eden človek lahko 12–16 komadov goveje živine ravno tako opravi, kakor 6–8 glav.

O dobičkonosnem spreminjanju njiv v travnike navajam sledeče: Predlanskim napravil sem iz njiv 2 orala travnika ali senože. Seveda se je travno seme kupilo. Že tisto leto se je toliko krme pridelalo, da se je seme splačalo in drugi stroški povrnili. Pretečeno leto pridelalo se je krme 120 met. stotov — torej 60 met. stotov na oral. Cena met. stota doma 6 kron, torej en oral 60 met. stotov po 6 kron zneso 360 kron. Delo enega leta za oral 60 kron — kar je zelo veliko — ostane čistega dobička 300 kron na oral. — Pa mi naj kateri kmet pokaže svoje polje, kjer mu nosi 1 oral blizu 300 kron čistega dobička!

Če bomo imeli vsled spremembe našega polja v travnike polovico manj njiv, nič ne škodi, se pa lahko te bolj gnojijo in boljše obdelujejo in pridelek bude na manjšem prostoru z manjšimi stroški ravno isti — če ne večji — kakor prej na vseh njivah.

Kako je Stiger kot okrajni načelnik gospodaril?

Slov. Bistrica, januarja 1907.

I.

Že šest in pol leta gospodari Stiger v okraju Slov. Bistrica. Doba Stigerjeva je že potekla pred pol letom, a slavno c. kr. okr. glavarstvo v Mariboru ni še do danes razpisalo nove volitve — iz gole ljubezni do Stigerja, češ: naj še sedi nekaj časa na svojem prestolu.

Pa naj bi že bilo, ko bi zajec ne tičal v drugem grmu. Stiger si je v glavo vtepel, da mesto Slov. Bistrica propade, če ne dobi železnice na kolodvor. Dežela zida železnico, če okraj prevzame poročstvo, da bo nesla. Ali železnica je počasi dozorela; dokler ne dozori, se niso smele volitve razpisati, ker bi novi okrajni zastop morebiti ne bil voljen, se zavezati, da plača vsako leto 4000 K za železnico, ako nji bo drobiža primanjkovalo — in to za večne čase!

Železnica je dozorela srečno pred Božičem; okrajni zastop je poročstvo sprejel in čuda: volilni imenik je že razpostavljen!

Vprašamo c. kr. okrajno glavarstvo, zakaj ni razpisalo volitev ob pravem času? Ali c. kr., od ljudstva plačani uradniki tega urada spijo, da ne vedo, kedaj poteče doba okrajnemu zastopu?

Skraini čas je, da dobi državne vaje v roke novi ljudski državni zbor in ljudska vlada, ki bo storila konec samovoljnemu postopanju nemških državnih uradnikov na Slovenskem! To na naslov c. kr. okrajnega glavarstva!

Pa obrnimo se k okrajnemu načelniku Stigerju ter mu potipajmo na žilo: Očka, kako ste pa kaj gospodarili preteklih šest let, ki so vam jih prisodili volilci in zadnji pol leta po milosti c. kr. okrajnega glavarstva?

Ko je Stiger postal načelnik, je bil okraj brez dolga. Slovenski zastop je v treh dobah varčeval in poplačal velik dolg, ki so bili napravili Nemci. Za Stigerja je bilo delo lahko. Stiger je izvršil cesto v Šmartin, katero je bil sklenil že slovenski okrajni

zastop, stala je 35.000 K; dala se je podpora za tinsko cesto v znesku okoli 10.000 K; cesta v Laporje je stala 40.000 K in stroški za cesto v Črešnjevec so znašali do 1. januarja 1907 kakih 30.000 kron. Izdalo se je torej za ceste okroglih 100.000 K. Toliko znaša cestni dolg okraja; pa ta dolg okraja ni nepotreben dolg, ceste so se morale napraviti, da se uboge posestnike potegne iz blata.

Ali dolga ima pa okraj še enkrat toliko! V proračunu za leto 1907 je postavka: za obresti okrajnega dolga 8000 K; 8000 K so pa obresti od 200.000 K; po tem takem je narastel dolg gotovo do konca leta 1906. do visokosti 180.000 K.

Če je torej nemški okrajni zastop za ceste v 6 in pol letih izdal 100.000 K, se vpraša, zakaj pa je slo ostalih 80.000 K?

Naj nam torej očka Stiger ne zamerijo, če jih ponižno vprašamo: Kam pa ste djali 80.000 K? Zakaj ste jih porabili?

Mi vemo, da ste podpirali živino, svinje in konjerejo, mi vemo, da ste kupovali nemške peteline, kozle in ovce in jih nastavljali po okraju, a za te izdatke je bilo preskrbljeno v proračunu, ki je bil pokrit z 35 % dokladami in dobičkom okrajne hranilnice. Zakaj ste torej naložili okraju celih 80.000 K nepotrebnega dolga! Dajte odgovor od svojega gospodarjenja!!

Mi vemo, da ni Stiger denarja zapravil, a izdal ga je po nepotrebnem, ker gospod s kmečkim denarjem ne zna gospodariti. Pa kaj se če; denar je luč — volilec pa naj zasveti vendar enkrat svetla luč!

Ko tako tuhtam, kje bi bilo tistih 80.000 K, se spominjam na to-le:

Sel sem lani iz Poljčan v Makole; tam neki blizu Globokega je bil svoje dni majhen brežič. Ali čuda, ni ga bilo več; kam je izginil? Ga je zemlja požrla? Brežiča nikjer, zato pa se je okrajna cesta skoraj ravno okoli njega vila. To pa to, si mislim! Ta-le bistriški okraj pač mora imeti denarja kot toče, da že tako male brežiče prestavlja. Srečam možakarja in rečem: „No, oče, zdaj pač lahko volite; kako vendar Stiger ljubi vas kmete; vse ceste vam poniža; če bo to tako naprej šlo, vam Stiger še gotovo vdoravno pot na peč napravi, da po zimi pridete ložje na njo.“

„No, no, le počasi“, se odreže možakar, „je že prav; pa Stiger tega ni storil iz ljubezni do kmeta.“ „Kdo pa je ganil njegovo mehko srce?“ „Veste, v Poljčanah je doma mlinar Tona, saj ga poznate. Tona ima blizu tistega brežiča, ki ste vi rekli, da ga je zemlja požrla, pa ga ni, omoženo hčer; hudo se je bal, da se ne bi zet in hčer kje na tem brežiču pobila. Pa Tona, modra glava, napreže konjička in hajd k ljubemu tateku Stigerju. Ponižno se mu prikloni, kakor se mlinarju spodobi nasproti velikim gospodom, roke sklone in reče: Tam doli za Dravinjo je grd klanec, nevaren ljudem in živini; tega mora vaše kmetom in živini dobrohotno srce prestaviti.“ „Priatelj Tona, le pojdi in napravi kakor veš in znaš.“ In Tona je brežič prestavil; imel je dvojni dobiček: zet se lepo vozi in Tona je imel lep zaslužek.“

„Srečno, oče“, mu pravim; „pa povejte volilec, naj le zopet volijo Stigerja in Toneta, potem se noben zet in nobena sneha v nobenem klancu več ne pobije!“

Kmalto nato naletim okrajnega zastopnika — Slovenca — in ga pošteno oštejem: „Zakaj pa dovolite taka nepotrebna dela? Ali imate preveč denarja?“

„Ne huduj se, Stiger nas nič ni vprašal, je brez sklepa okrajnega zastopa brežič prestavil; dela tudi ni razpisal, da bi se bilo oddalo najnižjemu ponudniku. Tako je pa delo stalo okoli 4000 K! Pa povem ti, jaz bi ga bil napravil za 2000 K, pa še

boljše kot je zdaj! In ko je bilo delo končano, je Stigerjeva žlahta pri seji malce pokimala, račun potrčila — Tona pa se je na tihem smejal.“ „Dragi, mu rečem, „če očka Stiger tako gospodari, potem se več ne čudim, kam je šlo 80.000 K.“

Ako bo Stiger ali pa apotekar načeloval našemu okraju še prihodnja tri leta, bomo gotovo en milijon kron dolžni!

Prihodnič še več zanimivega o Stigerjevem gospodarstvu!

Zakaj kmetijstvo propada?

Nisem se nadejal, da bo moj članek „O draginji mesa“ v štev. 50 „Slov. Gosp.“ našel takšen upor, ker trdi, da smo kmetje v prvi vrsti sami krivi, da nazadujemo. To je trditev, s katero se žali celi kmečki stan, ne menda samo dopisnik prvega članka.

Dopisnik trdi, da bi mi spodnještajerski kmetje morali začeti gospodariti po vzgledu drugih umnih kmetov v različnih deželah in državah. Reči je lahko, storiti je težje, kar si še zna dopisnik sam izkusiti. Ako hočemo biti resnicoljubni ter ne gleda to, da bi koga med vrstami napadali, moramo biti malo bolj realisti ter računati tudi s tukajšnjimi dejanskimi razmerami; da gospodarimo tako napredno kakor gospodarijo v drugih deželah ozir. državah, to pač ne pride samo ob sebi, ker k temu je potrebno strokovnega poduka. Ali kje pa ga naj dobi naš spodnještajerski oratar, ko še niti jednega kmetijsko strokovnega lista nimamo (razven iz Kranjskega). Pa kaj bi nam tudi koristil, tu je potrebno korenite praktične in teoretične izobrazbe, to je kmetijsko-šolske izobrazbe. Da bi bil vsaj v vsaki občini eden kmet dovršil kmetijske šole. Pa take šole, katera bi bila za naše spodnještajerske razmere urejena, v doglednem času je dobimo, po pomoči naših poslancev menda vendar. Zato mislim, da pač ni odveč, ako kateri kmet na shodu ali v časniku sproži katero zahtevo, sklicujoč se na poslance, ker kot politik pač mora vedeti, da imajo poslanci potem večjo moč, ako morejo vladi dokazati, da to volilci zahtevajo ter da imajo oporo med ljudstvom. Mislim, da takšne zahteve niso napadi. Pač vsak treznomisleč človek mora presoditi, da v prvi vrsti si nismo sami krivi, pač pa v mnogih slučajih, kar hočem še naštet. Moje mnenje je, naj nam da država oziroma dežela našemu stanu in sedanjemu času primerno izobrazbo, kakor jo mora vsak drug državljani imeti, bodisi rokodelce ali trgovce, ako hoče v sedanjem času tekmovati na svetovnem trgu.

Naše delo tedaj naj bo, da se v kratkem času ustanovi namerovana šola ter da se bo ista napolnila z našo mladino iz vseh krajev naše Spodnje Štajerske.

Ker pa še takoj ne bomo imeli koristi od bodoče šole, bi pač bilo neumestno, do tistega časa roke križem držati ter čakati rešilnega mesija. Potrebno je, kar so nekateri rodoljubi ter prijatelji kmetijstva sklenili: ustanoviti „Kmetičko zvezo“, katera bi nam s svojo organizacijo in združništvom jako koristila. To je pač naša krivda in krivda naših voditeljev, da se še ni pred leti ustanovila. Da, od te si obetam jaz in masikdo, da bo nepričakovano plodonosen sad rodila. Od te zveze bi potem potom združništva mogli dobivati skupna naročila, jedne ali druge stroke, za zboljšanje naših gospodarstev, kar sedaj posameznemu pač ni mogoče. Ob enem bi mogli prodati naše blago naravnost brez mešetarije. Le takrat bo si mogel naš kmet naročiti umetnega gnojila, ako bo mu primanjkovalo domačega. Če si pozamezni naroči in ne potrebuje velike množine, mu pride predrago.

mašila so: zlato in srebro, dalje porcelanasto in cementno. Zadnji dve mašili sta trdni kakor zlato in srebro, toda mnogo cenejši. Če je prodrla gniloba do zobove klice, kjer je zobov živec ali čutnica, potem se mora živec najprej zamoriti, drugače ni nobenega miru.

Zato imajo zdravniki različna sredstva. Dostikrat te preneha votel zob sam toleti, gniloba uniči vso zobovo klico in znjo vred tudi zobovo čutnico; kjer pa ni čutnice, tam tudi ni bolečin. Vendar tega ne priporočam nikomur, ne glede na to, da mora človek veliko potrpeti in pretrpeti, predno je živec mrtev. Pod zobmi pokriva namreč čeljusti (in sploh vse kosti) tenka kožica, takozvana pokostnica. Kedar je pokončala gniloba zobovo klico, pa načne pokostnico; ko se vname pokostnica, oteče močno vsa stran. Pod zobom se napravi dalje gnojni tvor, ki ga zovejo zazobnica ali zazobna skula, nekaj časa skula boli, potem pa izteče gnoj po ozki luknjici navzven. Posebno hude so skule, ki se izlijejo v ustih na nebu.

Kdor ima skulat zob, ta je v vedni nevarnosti, da se mu vname pokostnica in mu oteče lice; zato ven s skulastimi zobmi.

Ali je izdiranje zob nevarno? Navadno ne; kočnjakih, ki imajo po 3 zakrivljene korenine, ker se lahko odtrga kos čeljusti. Vendar ne kaže izdirati zob na tak način, kakor se to dogaja še dostikrat na deželi. Vsake klešče so dobre, nihče ne pogleda, da so nesnažne in rjaste. Kako lahko se spravi z nesnažnim orodjem strup v kri! Ko je kri zastrupljena, potem je pomoč nemogoča! Boleč zob se tudi ne sme izdirati, ako so dlesna in lica malo otekla, ker tudi tukaj pritisne rado zastrupljenje

krvi. Tu je treba potrpeti, da se oteklina splahne, potem pa k zobozdravniku!

V zadnjih letih so preiskali po nekaterih mestih zobovje učencev in našli, da ga skoro ni nobenega otroka, ki bi imel povsem zdrave zobe. Naročili so tudi učiteljem, da pregledujejo zobe svojih učencev, ter opominjajo stariše, kojih otroki imajo bolne zobe. A učitelj sam ne zamore ničesar, stariši mu morajo iti na roko in se vestno ravnati po njegovih dobrih nasvetih. Ko je bolezen še malo razvita, naj zdravnik otrokom zamaši zob ali ga pa izdre; če je mlečnjak, škoda ni velika, saj zraste drugi. Zobna gniloba je namreč nalezljiva in se prenese od zoba do zoba.

Mnogo nas je, ki svojim otrokom ne moremo dati v življenje denarja, posestva, blaga; saj tega otroci tudi ne smejo zahtevati od starišev. Zahtevati pa sme in mora otrok, da stariši skrbijo za njegovo zdravje, da ni revček in pohabljenec na svetu, ko oče in mati zatisnejo trudne oči ter ležejo v gomilo.

„Največje bogastvo na svetu je zdravje, in zdravi zobje pa so polovica zdravja!“

Pod Marijinim praporom.

Zgodovinska povest. Poslovenil F. F.

1. Turška nevarnost.

Bilo je v začetku leta 1555, ko je vladalo na goratem otoku Malti v Sredozemskem morju posebno živahno gibanje. Redovniki johanitskega in malteškega reda so hiteli v svojih plapolajočih rdečih plaščih z belobliščimi križi trumoma semtertje, si ogledovali visoke zvonike in obrambno zidovje ter

gledali skrbečih obrazov na morje. Toda nikjer ni bilo videti niti ladje, še manj pa celega bojnega brodovja; krog in krog voda, temnomodro nebo in daleč tam v daljavi motnomeglena črta, laški otok Sicilija.

„Se vedno ne pridejo, naše pomočne čete iz Španije“, dejal je v skrbeh visokorastel malteški vitez belih las in dobrosrčnega, resnega lica, „saj nas vendar ne pustijo na cedilu in ne izdajo kristjanov Turkom.“

„Upajmo nasprotno, visoki mojster“, odvrnil je njegov spremljevalec, mladeniški Maltežanec svetlorumenih las in modrih oči; „zanesimo se na zvestobo svojih zaveznikov.“

„Prav imaš, moj sin. Do sedaj še nimamo vzroka za nezaupanje.“

Veliki mojster Jean de Lavalette — kajti to je bil starejši Johanitec — je v spremstvu mladega redovnika, francoza St. Priest, nadalje ogledoval vse utrdbe. Vse sta našla v dobrem položaju. Glavno utrdbo in zaslombo Maltino Sv. Elmo, in postranske utrdbe Sv. Mihaela in Sv. Angelo. Tudi največje mesto Maltino, sedež Maltežanov, je bilo izvrstno oskrbljeno z obrambnimi pripravami.

„Sedaj pa naj pridejo, dežel lačni Mohamedanci“, dejal je veliki mojster, ko sta si ogledala utrdbe; „na naših okopih in zidovih si bodo že razbili svoje glave.“

Krasen pogled je bil to, na ta dva moža, ki sta žrtvovala svoje življenje Bogu in brambi krščanstva. Hrabrost in bojaželjnost je odsevala iz njih oči, zaupanje na sveto reč, za katero so se borili, je povzdigovala vidoma njune glave, ko sta zapustivši dolge mestne ulice stopala po stopnjicah, ki

V Gradcu pa nas nočejo, da bi se kot kmetijske podružnice ustanovili, si potem iste naročevali ter s pomočjo iste zboljšali svoje gospodarstvo.

Upam, da moje misli ne bodo previsokoleteče, če rečem, da bi si kedaj s pomočjo Kmečke zveze ustanovili lastno kmetijsko družbo.

Da pa se to izvede, je potrebno, da pristopimo vsi kot en mož k bodoči zvezi, pustivši vse osebno, strankarsko na stran. Bodimo edini vsaj v delu za zboljšanje našega gmojnega blagostanja. Izven zadržne organizacije ni misliti na zboljšanje našega položaja.

Politični ogled.

— **Državni zbor** je začel zadnji teden zopet svoje zasedanje, in sicer zadnje pred razpustom. Za naše kraje važno je, da se je sprejela hmeljska postava. Vsak na Avstrijskem pridelani hmelj se bo pri prodaji moral imenovati kot avstrijski hmelj, vse druge označbe pa morajo biti resnične, vendar niso potrebne. Postavo bomo objavili v narodno-gospodarskem delu. V ponedeljek se je sprejela okvirna postava zaradi mirovnihih sodišč. V torek je prišla na dnevni red vinska postava, koje glavni namen je, prepovedati izdelovanje umetnih vin, kakor se to mnogokrat zgodi po kletih mestnih vinskih trgovcev.

— **Kmetički sinovi** so najboljši vojaki, je rekel vojni minister v seji avstrijske delegacije dne 5. t. m. Zato pa bi naj vojaška uprava se ozirala na to in dovoljevala ob času žetve dopuste.

— **Preganjanje kristjanov na Francoskem.** Francoska vlada, ki je na čisto navaden roparski način ugrabila cerkveno premoženje, zatrjuje v svojih listih v enomer, da noče žaliti „verskega čuta“, ampak da hoče le pripomoči cerkvi in kristjanom do prave prostosti. Tako pisarijo tudi izvenfrancoski liberalni listi dol donjihovih slovenskih bratcev. Kako vlada res osrečuje kristjane s „svobodo“, kažejo nekateri dogodki, ki jih je te dni „Slovenec“ sporočil dopisnik iz Pariza. Kapelico zaprtega samostana v ulici de Due so izpremenili v slaboglasno gledališče. Občinski svet v Žezu (pri genevskem jezeru) je razpisal javno prodajo cerkve. V Mervillu v Normandiji se je ustanovila razkolna občina, ki je bogoslužna dejanja poverila nekemu odstavljenemu duhovniku. V Salon sur Saone in v Compiègne so mirovni sodniki obsodili župnike zaradi „nedovoljenega branja maše“ na denarno globo. V Val d'Azolu v Vogezi je učitelj zahteval od deklice, ki nosijo okolu vratu križce, naj jih takoj odstranijo, češ, to žali „nepristranost šole“. Ker deklice tega niso hotele storiti, so jih za en mesec izključili iz šole. Občinski svet v Brestu je prepovedal pri vseh pogrebihi bogoslužna dejanja. Vojna uprava je 13 duhovnikov, ki so že doslužili od postave zahtevano vojaško leto, poklicala v vojake, da doslužijo še eno leto. Predsednik sodnega dvora v Troaju je pri utemeljitvi neke razsodbe rabil izraz: „ker se je država polastila premoženja katoliške duhovščine.“ Justični minister je zaradi tega sodnika postavil pred kasačjski dvor, ki ga bo zaradi tega sodil. Tako torej skrbi „svobodna“ francoska vlada za „svobodo“ vesti! Kot najbolj svobodna dežela pod solncem božjim je znana Severna Amerika, kjer imajo resnično svobodo vsa naziranja in tudi vse verske družbe. Država sicer pravi, da je brezverska, t. j. noče biti ne protestantska, ne katoliška, ne židovska, ampak vsakemu državljanu pušča njegovo vero, ne da bi koga preganjala in ropala cerkve, ampak še celo s svoje blagajne podpira vse razne verske družbe, češ, saj so verniki vsake izmed njih vendar tudi naši državljani! Zato pa je tudi cela severoameriška javnost ogorčena nad divjaškim počenjanjem francoskih vladnih roparjev, ki ga s studom obsojajo ter pravijo, v naši resnično svobodni Ameriki bi se kaj takega nikdar ne moglo zgoditi. Francoskim in tudi našim kričačem o „svobodi“ bodo seveda malo neljube te velepomembne izjave, ki so jih minuli teden ameriški katoličani,

zdrženi tudi z drugoverci, sklenili poslati svojemu predsedniku Rooseveltu in tamošnjim zastopnikom evropskih vlad. Francoskim katoličanom pa bode to v veliko tolažbo ob teh bridkih dneh ter jih bo bodrilo, da stanovito vstrajajo, dokler ne včakajo zopet časa, ko si bodo nasprotniki razbili glavo ob skali Petrovi!

— **Rusija in Japonska** se zopet pravdata radi Vztoka, ker je sedaj nastopil čas, da se raztolmači v posameznostih in uvede Portsmouthski dogovor miru. Zadnje dni se je bilo celo bati, da bi nespozumljenje moglo donesti novo rusko-japonsko vojno, ali ruska diplomacija dokazuje, da si v Rusiji nikakor ne žele novih vojsk. Mej tem pa gredo zahteve japonske diplomacije vedno drznejše preko mej portsmouthskega dogovora. Japonci zahtevajo nevsprejemljive predprave ribolova na ruskih obalah in odprta vrata plovbi na reki Sungari. Rusija se drži mirno, Japonska je drzna. O Rusiji vemo, čemu je sedaj krotka. Ona se je poučila, da treba že prisvojeno ozemlje poprej temeljito osvojiti kulturno, gospodarski in vojaški, a še le potem misliti na potrebni „korak dalje.“ Da je bila Rusija uverjena o tem pred vojno, bi bila tedaj privolila v japonske želje glede Koreje, Port-Artur bi bil še danes ruski. Japonska, zmage pijana, ne more mirovati. Očitne so njene nakane glede severnega dela otoka Sahalina in Vladivostoka, dobiti jih v roke. Japonska drži sedaj v Mandžuriji dvakrat več vojske nego Rusija ter si prizadeva z vsemi silami, da vse Japonske izseljence, ki so doslej silili v Ameriko, spravi v Korejo in Mandžurijo. Vendar pa sedanja onemoglost Japonske in Rusije in drugi tuji vplivi ne dovoljujejo, da bi prišlo takoj do vojne. A sam razvoj razmer — če bodo tekle v tej smeri — prisili obe strani v nedoljni bodočnosti — v novo vojno. Da se temu pride v okoliščini da se na Vztoku zagotovi trajen mir, dostojen človečnosti, svetuje dr. Dillon, petrograjski dopisnik „Daily Telegrapha“ in jako dober poznavalec Rusije in Japonske, angleški vladni, naj ona prepriča obe stranki, da se odrečeta vsaki misli na nove navale. Prijateljski odnosi Rusije in Anglije ter zavezništvo angleško-japonsko morata zagotoviti mirno rešitev vztočnega vprašanja.

Razne novice.

Ustanovni zbor „Slovenske kmečke zveze“ se bo vršil v ponedeljek dne 21. t. m. ob 10. uri predpoldan v mali dvorani II. nadstropje Narodnega doma v Mariboru. Ker liberalni učitelji in advokatski koncipienti ter njih pristai hočejo naskočiti ustanovni zbor ter kmečko zvezo spraviti v svoje roke, zato je pristop omejen na vabila. Kdor ima vabilo, glaseče se na njegovo ime, dobil bo pristop. Sicer pa bo kmečka zveza kmalu priredila shode po celem Spodnjem Štajerju, da se vsi kmetje lahko seznanijo z njenimi težnjami.

* **Osebnosti.** Prestavljeni so: davčni pristav Ant. Kunej iz Slovenjgradca v Šmarje, davkar Ant. Grejan iz Ormoža v St. Lenart, Janez Sternšek iz Sladminga v Ormož, davčni kontrolor Jožef Masten iz Pöllau v Slov. Bistrico, davčni pristav Ladislav Jerše iz Voitsberga v Kozje, davčni oficijal Janez Škoflek iz Brežic v Ptuj, davčni pristav Gustav Schwarschnig iz Radgone v Šoštanj.

* **Zgodovinsko društvo za Slov. Štajersko** skliče dne 23. januarja ob 8. uri zvečer v restavraciji mariborskega „Narodnega doma“ izvenredni občni zbor. Na dnevni red pride zelo važno vprašanje o južnoštajerskem narodnem muzeju. Ta zelo važna kulturna zadeva štajerskih Slovencev pač zasluži vso pozornost, zato je pričakovati obilne udeležbe.

* **Kaj je s šolskimi počitnicami?** Dosedaj so glavni pristai nove stranke liberalni učitelji. Kako je kmetu ta največji del nove stranke prijazen, vidimo iz stališča liberalnih učiteljev glede šolskih počitnic. Da sebi olajšajo delo, naložili so skrb in neprijetnosti kmetu ter lani predstavili počitnice. Kmetje, pozor!

Tako je bil položaj na Malti jako težaven. Komaj 700 Maltežanov je stalo mnogim tisočem bojaželnih Turkov nasproti, kajti bojazmožnih mož na otoku ni bilo mnogo.

„Pred začetkom boja je poklical junaški Jean de Lavalette svoje viteze k posvetovanju. Vseh 700 je prišlo v svetlih oklepih v visoko redovno dvorano in se vsedlo v polukrogu okoli kneza.

Jean de Lavalette je hitro vstal s svojega sedeža ter pozdravljajoč pogledal svoje viteze; žarek veselja je zasvetil v njegovih očeh: samo v boju izurjeni, jekleni možje!

„Ljubi bratje in redovni tovariši“, začel je knez, „znano vam je, Allahovi častilci so prišli, kakor puščavske kobilice, da nas ugonobe. Nevarnost je velika, sultan je prisegel, da nas uniči do zadnjega, če se ustavljamo. Naših pomožnih čet ni od nikoder, — sedaj mislim, je moja dolžnost, vas spomniti, da še imamo čas otok predati in brez nevarnosti oditi.“

Lavalette je vtihnil za trenutek: iz obrazov 700 vitezev se mu je svetila nasproti bojaželnost, nemirno so se pregibali na svojih sedežih, pričakujoč daljnih predstojnikovih besed.

Dalje sledi.

* **Protiverski list** v slovenskem jeziku bodo začeli izdajati v Pragi. Imenoval se bo „Svobodna Misel“. Opozarjamo na to, ker bodo gotovo skušali list vsiliti našemu ljudstvu, zlasti med polizobraženimi stanovi.

* **Vestna in hitra je naša pošta!** Dne 20. dec. m. l. je bilo v Mariboru oddano pismo z lepo pisanim slovenskim naslovom za Vuzenico, ki je trg nekaj postaj nad Mariborom. Poštni uradnik pa je pripisal s krepko roko: Bosnia. Ker tam niso našli naslovljenca, so poslali pismo na Kranjsko in še-le dne 7. t. m. je — menda po nesreči? — prišlo vendar v prave roke. Pa recite, da ni to v orno uradovanje na naši pošti!

* **Ornig in cena živine.** Da so ptujski mestni očetje s svojim Ornigom na čelu naravnost nasprotni slovenskemu kmetu, so dokazali dejanski tudi v svoji zadnji občinski seji, kjer so odobrili predlog bukovinskih židov iz Černovic, naj se odprejo meje za uvoz živine iz Rumunije in Rusije. Ta uvoz bi bil le v prid židovskim predkupcem ali mešetarjem, ki so, kakor znano, krivi, da je meso tako drago; že večkrat se je dokazalo, da imajo naše dežele dovolj živine za domačo potrebo. Ornig pa je seveda povsod prvi, kjer velja slovenskega kmeta vdariti! Zato je tudi sedaj za to, da se odprejo meje tuji živini in se na ta način poslabša cena naši živini. „Štajerc“, no, tvoj Ornig je lep kmečki prijatelj!

* **Slovenska kmečka zveza.** Ustanovitev te zveze je spravila stranko liberalnih učiteljev in advokatskih koncipientov popolnoma iz ravnotežja. Na eni strani priporočajo vstop vseh liberalcev v to zvezo, na drugi strani pa hočejo dati tudi svoji stranki bolj kmečki značaj. Zato oznanjajo, da bodo priredili velik gospodarski shod Narodne stranke, pri katerem jim bodo baje tudi potovalni učitelji priskočili na pomoč. Mi nimamo nič proti temu shodu, ampak le z veseljem pozdravljamo, če se bo vsaj pri dr. Tavčarjevih knapih na Štajerskem širilo večje razumevanje kmečkih vprašanj!

* **Poglejte si liberalne učitelje!** Celjska narodna stranka ali liberalno-učiteljska stranka hoče baje tudi kmetu pomagati in nasvetnje kmetijski pouk, kmetijske šole itd. Vse prav dobro! Toda mi vprašamo liberalne učitelje: Kaj pa je glede šole, ali se ne bo kmalu predručila kmetu na korist? Ali še boste vedno na kmetu sovražnem stališču kot dosedaj? In zakaj se ne gojijo povsod šolski vrti, ki bi lahko mnogo koristili naši deci? Pri vsaki šoli se mora narediti tak vrt, toda na kolikih šolah se v resnici goji! Takaj na dan, Narodna stranka, s svojo prijaznostjo do kmeta!

* **Prijatelji resnice.** „Narodni list“ se je vendar toliko ohrabil, da je priznal svojo laž o dr. Korošcu, češ, da je prinesel dr. Korošec v „Slov. Gospodarju“ neresnično poročilo o glasovanju zaradi dvetretjinske večine. Seveda k prekliču je moral pridjati zopet napad, da dr. Korošec ni postopal složno z gg. Plojem in Robičem, ker je pri posvetovanju v klubu bil drugega mnenja nego omenjena dva gospoda. Volilci in poslanci še seveda zaradi tega vedno ne smatrajo dr. Korošca za rušilca sloge; „Narodni list“ pa bi ga napadal, če bi ne imel svojega lastnega mnenja, ravno tako kakor ga sedaj, ko je pokazal svoje mnenje. Sicer pa liberalna stranka in njeni voditelji naj ne govorijo o neslogi, kajti kedar se izgovori ta beseda, pogleda vsak slovenski Štajerc le na nje.

Mariborski okraj.

Zblaznel je 57letni krojaški pomočnik Jernej Kovač, doma v Kostrivnici pri Rogatem. Dne 14. t. m. je prišel na policijo v Mariboru ter začel tarnati, naj ga rešijo, ker ga zasledujejo levi in tigri, ki ga hočejo raztrgati. Prepeljali so ga v Gradec. Kovač je že bil dvakrat v norišnici.

m Slivnica pri Mariboru. V nedeljo dne 6. t. m. je predaval potovalni učitelj Gorican v šoli o Rajfajznovkah, brezobrestnih posojih, porabi in prodaji sadja. Obžalovati je, da se takega, ravno kmetom tako potrebnega poduka, tukajšni kmetje izogibajo. Prihodnjič pridite v obilnejšem številu, saj bo le v vašo korist. — Zadnji „Narodni list“ je z dopisom od nas vse razžalil, ker je očitno lagal, češ, duhovščina se volitve ni udeležila. S tem je „Nar. list“ prav jasno pokazal, da dela le neslogo in prepir. Zato ta list naši ljudje z ogočenostjo vračajo. Da smo zdaj pri volitvi v občinski odbor propadli, ni naša krivda, ker so prišli vsi zavedni kmetje in tudi posestniki iz Orehovevasi. Toda bivši oskrbnik je s svojimi privrženci pripomogel do zmage nasprotnikom. — Več et delovala je na tukajšni šoli učiteljica gđ. Anka Wut v vsestransko zadovoljnost. Otroci so pri poduku dobro napredovali. Sedaj je prestavljena v Grobelno. Ko se je od šolarjev poslavljal, je jokala cela šola, ker žal je bilo vsem otrokom, da izgubijo svojo priljubljeno učiteljico, katero so ljubili kakor svojo mater. Ko so otroci z rosnimi očmi doma pripovedovali, kako ljubeznivo se je od njih poslavljal, so tudi stariši za njo žalovali. Take naklonjenosti in ljubezni želimo njej tudi v sedanjem delovanju.

m Laporje. Po večernicah dne 13. t. m. se je zbralo nad 200 zavednih laporskih mož, m'adeničev in deklet v stari šoli. Župnik Medved pozdravi navzoče in da besedo g. Čičku kot zastopniku štajerske kršč.-socialne zveze, ki je v jedernatih besedah razlagal korist in potrebo izobraževalnih društev. V odbor društva so voljeni sami zavedni možje in mladeniči, ki so nam porok, da bo društvo gotovo prosperovalo. Oglasilo se je nad 100 udov; mešani in moški laporski pevski zbor nam je zapel par lepih pesmi, ki so celo slovesnost mnogo povzdignile. Pevci in pevke, le krepko naprej! Vaše petje naj privabi društvo mnogo udov,

so vodile v krasno palačo maltežskih redovnikov.

Saj je bila tudi hrabrost in podjetnost takrat potrebna. Kajti Soliman II., mogočni in strahoviti vladar Mosleminov, ki je viteze-redovnike in s tem tudi krščanstvo pregnal že leta 1522. z otoka Roda, stegnil je sedaj svojo roko tudi po ljubki Malti, katero je podaril Karl V. 1530 ob jednem s sosednjim otočjem Gozzo in Comino Maltežanom. Ne samo v Mali Aziji, temveč tudi na Grškem, na otokih Egejskega morja in na severni afriški obali je nabiral pomožne čete, in več kakor 30.000 mož je peljal na dobro preskrbljenem brodovju proti Malti.

Na čelu vojske je stal sivi zmagoslavni nadpoveljnik Kara Mustafa. Turški vojaki so bili napolnjeni besne bojaželnosti; saj jim je njihova vera obljubovala posebno veselo življenje v nebesih, če pokončajo čim največ „krščanskih psov“ in če v boju padejo.

2. Pred začetkom boja.

Koncem aprila se je vsidralo v južnozahodnem pristanišču malteškega otoka 200 Solimanovih ladij, in 20.000 Mosleminov (Turkov) je stopilo brez zaprek na suho in obdalo glavno utrdbo Sv. Elmo. Zastonj so pričakovali Maltežani španskih čet, še vedno jih ni bilo videti.